Potrzeba i jej znaczenie

Termin **potrzeba** nie jest jednoznacznie definiowany. Często jest on używany zamiennie z terminami: motyw, popęd, instynkt, skłonność, pragnienie [Słownik Języka Polskiego PWN, dok. elektr.]. Nie do końca jest to uzasadnione. Z psychologicznego punktu widzenia potrzeba jest stanem braku czegoś, co jest niezbędne do utrzymania człowieka przy życiu [Obuchowski 1967, s. 41]. Potrzeba jest konieczna do szybkiego rozwoju człowieka i utrzymania określonej roli społecznej w środowisku, w którym zamieszkuje. Psychologia próbuje określić listę podstawowych potrzeb człowieka. Zajmowali się tym między innymi tacy znani badacze amerykańscy jak: Henry A. Murray czy Abraham Harold Maslow. Na polskim gruncie badawczym wypada wspomnieć o profesorze psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Kazimierzu Obuchowskim [Encyklopedia Powszechna PWN, dok. elektr.].

Henry A. Murray (1893-1988), w swojej karierze badawczej w klinice psychologicznej na Uniwersytecie Harvard, zajmował się głównie badaniem złożonej osobowości człowieka. Określił on potrzebę jako działającą w mózgu siłę fizykochemiczną, która organizuje percepcje i określone grupy reakcji motorycznych, słownych, wyobrażeniowych w celu zmiany sytuacji napięcia. Murray wyróżnił aż 27 typów potrzeb. Należą do nich między innymi potrzeby: bezpieczeństwa, wyczynu, dominowania, poznawania, informowania innych, rozumienia. Strukturę potrzeb człowieka według tego podziału bada projekcyjny „Test Apercepcji Tematycznej Murray'a". Na jego podstawie psycholog rekonstruuje potrzeby, postawę i wzorce do naśladowania badanego człowieka [AllPsych on line: the wirtual psychology classroom, dok. elektr.]. Nieco inaczej potrzebę definiuje Abraham Maslow (1908-1970). Według niego potrzeby człowieka tworzą stałą hierarchię. Potrzeby zajmujące wyższą pozycję w hierarchii aktualizują się dopiero, gdy zostaną zaspokojone potrzeby niższego rzędu. Przedstawia to ilustracja nr 1.

Ilustracja 1. Piramida potrzeb według Abrahama Maslowa.

Piramida potrzeb według Abrahama Maslowa

Źródło: Opracowanie własne.

Piramida potrzeb Abrahama Maslowa obejmuje:

- potrzeby samorealizacji (dążenia do rozwoju swoich możliwości);
- potrzeby szacunku i uznania (wolność, sława, dominacja);
- potrzeby przynależności i miłości (występują w dążeniach przezwyciężenia osamotnienia);
- potrzeby bezpieczeństwa (wyrażają się unikaniem tego co niesie śmierć i cierpienie);
- potrzeby fizjologiczne (jedzenia, odpoczynku, seksualne).

Maslow uważał, że do naturalnych potrzeb człowieka należą: potrzeba pokarmu, bezpieczeństwa, miłości, a także potrzeba wzrostu czyli samorealizacji, twórczości, transcendencji. Źródłem potrzeb człowieka są w szczególności jego kontakty w otoczeniem oraz biologiczną strukturą organizmu. Kształtowanie się potrzeb polega w dużej mierze na nadawaniu wartości przedmiotom, które stają się celem dążeń. Każdy organizm ludzki rozwija się poprzez pewne psychologiczne poziomy. Poziom jest rozumiany jako okres, podczas którego aktualne emocje, myśli i działania są zdominowane przez stan psychologiczny w jakim znajduje się człowiek [Klimek, dok.

elektr.]. Kazimierz Obuchowski określa potrzebę jako właściwość polegającą na tym, że bez określonego przedmiotu lub określonej osoby nie można normalnie funkcjonować. Wymienił on i opisał pięć najważniejszych potrzeb człowieka. Są to potrzeby: samo-zachowania, fizjologii, orientacji, rozmnażania, seksu [Siek 1986].

Jak widać, potrzeba jest koniecznie niezbędna do właściwej egzystencji i do właściwego rozwoju człowieka. Jest nieokreśloną siłą działającą w mózgu i towarzyszy człowiekowi przez całe jego życie. Istotą egzystencji jest ciągłe i konsekwentne jej zaspokajanie. W mojej pracy zajmuję się potrzebą związaną z brakiem informacji, czyli potrzebą informacyjną. Dlatego za rzecz konieczną uznałem omówienie czym jest informacja.

Rozpatrując zagadnienie potrzeb w szerszym kontekście, należy zauważyć, że ich znaczenie wykracza daleko poza prosty mechanizm biologicznego przetrwania. Potrzeby stanowią fundament wszelkiej aktywności człowieka, determinując zarówno jego zachowania indywidualne, jak i funkcjonowanie w grupie społecznej. Każde działanie podejmowane przez jednostkę, niezależnie od jego stopnia złożoności, ma swoje źródło w określonym braku, który wymaga uzupełnienia. W tym sensie potrzeby pełnią funkcję regulatora zachowania, kierując energię psychiczną w stronę określonych celów.

Warto podkreślić, że potrzeby nie są jedynie zjawiskiem statycznym, lecz mają charakter dynamiczny. Oznacza to, że zmieniają się one wraz z rozwojem jednostki, jej doświadczeniami oraz warunkami środowiskowymi. To, co w danym momencie życia jest potrzebą nadrzędną, w innym okresie może stracić na znaczeniu. Przykładowo, dla dziecka kluczowe będą potrzeby bezpieczeństwa i przynależności, natomiast dla osoby dorosłej większego znaczenia nabierają potrzeby związane z uznaniem czy samorealizacją. Taka zmienność wskazuje na konieczność analizowania potrzeb w kontekście rozwojowym oraz społecznym.

Istotnym aspektem jest również związek potrzeb z motywacją. Potrzeby stanowią bowiem podstawowe źródło procesów motywacyjnych. W momencie pojawienia się braku dochodzi do powstania napięcia psychicznego, które mobilizuje jednostkę do działania. Działanie to zmierza do redukcji napięcia poprzez zaspokojenie potrzeby. Mechanizm ten jest jednym z kluczowych elementów wyjaśniających ludzkie zachowanie i stanowi przedmiot badań wielu nurtów psychologii, w tym psychologii poznawczej oraz behawioralnej.

Nie bez znaczenia pozostaje także społeczny wymiar potrzeb. Człowiek funkcjonuje w określonym środowisku społecznym, które wpływa na kształtowanie się jego potrzeb oraz sposobów ich realizacji. Normy społeczne, kultura, system wartości czy poziom rozwoju cywilizacyjnego determinują nie tylko to, jakie potrzeby są uznawane za istotne, ale również jakie środki ich zaspokajania są dostępne i akceptowalne. W tym kontekście potrzeby mogą być postrzegane jako konstrukt częściowo uwarunkowany kulturowo, co oznacza, że różne społeczeństwa mogą kłaść nacisk na odmienne ich kategorie.

Szczególną uwagę należy zwrócić na potrzeby wyższego rzędu, które odgrywają istotną rolę w rozwoju osobowości. W odróżnieniu od potrzeb fizjologicznych, które mają charakter uniwersalny i są wspólne dla wszystkich ludzi, potrzeby takie jak samorealizacja, rozwój osobisty czy potrzeba sensu życia mają bardziej indywidualny charakter. Ich realizacja często wiąże się z długotrwałym procesem, wymagającym zaangażowania oraz refleksji nad własnym życiem i celami. W tym sensie potrzeby wyższego rzędu są ściśle związane z tożsamością jednostki oraz jej aspiracjami.

Analizując znaczenie potrzeb, nie można pominąć ich roli w procesie podejmowania decyzji. Każda decyzja, zarówno świadoma, jak i nieświadoma, jest w pewnym stopniu determinowana przez aktualny stan potrzeb jednostki. Wybory życiowe, takie jak wybór zawodu, miejsca zamieszkania czy partnera życiowego, są w dużej mierze uzależnione od tego,

które potrzeby są w danym momencie dominujące. Z tego względu zrozumienie mechanizmów rządzących potrzebami może przyczynić się do lepszego poznania procesów decyzyjnych człowieka.

W kontekście współczesnego świata szczególnego znaczenia nabierają potrzeby związane z informacją. Rozwój technologii informacyjnych oraz powszechny dostęp do danych sprawiają, że informacja staje się jednym z kluczowych zasobów. Brak informacji może prowadzić do poczucia niepewności, dezorientacji oraz ograniczenia możliwości działania. Z drugiej strony nadmiar informacji również może stanowić problem, prowadząc do przeciążenia poznawczego i trudności w selekcji istotnych treści. W związku z tym potrzeba informacyjna nabiera coraz bardziej złożonego charakteru.

Potrzeba informacji jest ściśle związana z procesami poznawczymi człowieka, takimi jak percepcja, uwaga, pamięć czy myślenie. Jej zaspokojenie umożliwia lepsze rozumienie otaczającej rzeczywistości, podejmowanie trafniejszych decyzji oraz efektywniejsze działanie. W tym sensie informacja pełni funkcję nie tylko praktyczną, ale również adaptacyjną, pozwalając jednostce dostosować się do zmieniających się warunków środowiskowych.

Potrzeby stanowią jeden z fundamentalnych elementów funkcjonowania człowieka. Ich znaczenie obejmuje zarówno aspekty biologiczne, psychologiczne, jak i społeczne. Zrozumienie natury potrzeb oraz mechanizmów ich działania jest kluczowe dla analizy ludzkiego zachowania, a także dla projektowania działań mających na celu poprawę jakości życia jednostek i całych społeczeństw. W szczególności potrzeba informacyjna, jako jedna z istotnych potrzeb współczesnego człowieka, wymaga pogłębionej analizy, co stanowi punkt wyjścia do dalszych rozważań nad pojęciem informacji i jej rolą w życiu człowieka.

Obuchowski, Kazimierz (1967). Psychologia dążeń ludzkich. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Siek, Stanisław (1986). Struktura i formowanie osobowości. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, s. 231.

SłownikJęzykaPolskiegoPWN. [dok. elektr.]. http://sjp.pwn.pl/ [odczyt: 30.04.20107].

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.